

УДК 320

Майовська Ю.- ст. гр. ХК-31

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя

БЕЗПОСЕРЕДНЯ І ПРЕДСТАВНИЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Науковий керівник: проф. Ніконенко В.М.

Серед цілого комплексу показників зрілості будь-якого суспільства і рівня його цивілізованості особливе місце займає демократія, яка є умовою і засобом функціонування політичної системи і політичної влади на основі виявлення волі і думки народу. В процесі тривалої історичної еволюції людства виникли такі організаційно-правові форми демократії, як безпосередня (пряма) і представницька (опосередкована), що взаємно доповнюють одна одну.

Так, залучуючи усіх громадян до обговорення і прийняття рішень з важливих державних і громадських справ, безпосередня демократія сприяє формуванню у людей відповідної політичної культури і реалізації права на участь у здійсненні політичної влади. Вже в князівську добу нашої державності багато важливих справ вирішувалось на сходах (віче), де громадяни могли сказати правителеві: залиши нас, бо запрошуємо на твоє місце більш достойного. Як підрахував М. Грушевський, тільки в Києві таким чином громада змінила 14 князів. Надзвичайно цікавий і повчальний досвід прямої демократії нагромаджений в наш час в Лівії, де кожна людина має реальну можливість здійснити особисто своє право на прийняття і реалізацію рішень в усіх сферах суспільно-політичного життя. Доленосним в новій українській історії став всенародний референдум 1 грудня 1991 року, на якому абсолютна більшість громадян України висловила за її державну належність. Тому, на наш погляд, є некоректним твердження ряду дослідників про те, що тільки представницька демократія є демократією реальною. Звичайно, не можна заперечувати того, що використання представницької демократії має ряд переваг порівняно з її безпосередньою формою. Так, зокрема, в умовах недемократичного суспільства, політичної некомпетентності більшості громадян і безконтрольного використання адмінресурсу навіть такий ефективний засіб, як референдум може стати антидемократичною процедурою. Саме у зв'язку з цим В.Ющенко змушений був заявити, що "з огляду на нинішні українські реалії, референдум буде перетворений владою на цинічний фарс, результат якого відомий заздалегідь". Не можна також скидати з рахунку і ту обставину, що проведення референдуму пов'язане з досить великими фінансовими затратами.

Досвід як інших країн, так і наш вітчизняний свідчить, що використання різних механізмів і процедур представницької демократії, яка передбачає прийняття основних рішень повноважними зборами обраних народом представників (парламентом, іншими виборними органами влади тощо), може забезпечувати досить ефективне розв'язання актуальних державних та громадських проблем. Не випадково практично усі політичні сили нинішньої України, усвідомлюючи це, виступають за трансформацію української держави в парламентсько-президентську форму правління. Великий потенціал демократизації нашого суспільства мають виборні органи місцевого самоврядування, діяльність яких є виявом представницької демократії. У сучасних демократичних суспільствах формування політики на всіх її рівнях відбувається головним чином у представницьких установах і закладах, де працюють професійні управлінці, що дало підставу окремим аналітикам виділити в окрему групу так звану професійну демократію.